

**WET van,
houdende nadere wijziging van de
Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62,
geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals
laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55)**

ONTWERP

DE PRESIDENT VAN DE REPUBLIEK SURINAME,

In overweging genomen hebbende, dat - in verband met de uitspraak van het Constitutioneel Hof op 05 augustus 2022 - het nodig is de Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62, geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55) nader te wijzigen;

Heeft, de Staatsraad gehoord, na goedkeuring door De Nationale Assemblée, bekrachtigd de onderstaande wet:

ARTIKEL I

In de Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62, geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. Artikel 8 lid 1 wordt vervangen door:

De leden van De Nationale Assemblée worden per kiesdistrict / kiesregio gekozen voor een periode van vijf jaren.

B. Artikel 9 wordt gewijzigd als volgt:

1. Voor de afvaardiging per kiesdistrict / kiesregio voor De Nationale Assemblée geldt voor de verkiezingen van het jaar 2025 de volgende verdeling :

a. Op basis van het landelijk evenredigheidstelsel worden 41 volksvertegenwoordigers gekozen vanuit kiesregio's en vindt de verdeling als volgt plaats:

1. Kiesregio 1: 8 zetels
2. Kiesregio 2: 9 zetels
3. Kiesregio 3: 8 zetels
4. Kiesregio 4: 6 zetels
5. Kiesregio 5: 4 zetels
6. Kiesregio 6: 6 zetels.

b. Op basis van districten evenredigheidstelsel worden 10 (tien) volksvertegenwoordigers gekozen vanuit de kiesdistricten, zodat elk district 1 (één) vertegenwoordiger in De Nationale Assemblée heeft.

c. De vaststelling van de kiesregio's wordt uiterlijk 1 jaar vóór elke verkiezing bij Staatsbesluit vastgesteld aan de hand van de migratiecijfers per district.

2. De verdeling van de zetels, zoals aangegeven onder lid 1 sub a wordt uiterlijk 1 jaar vóór elke verkiezing bij Staatsbesluit vastgesteld aan de hand van de migratiecijfers per kiesregio.
 3. Indien de migratiecijfers een afname of een toename van het populatie aantal per kiesregio van 10% of meer van het gemiddeld uitmaakt, dan zal de in lid 1 bepaalde zetelverdeling aangepast dienen te worden, zodat de uitkomst van de gehouden verkiezing niet komt aan het democratisch gehalte van de verkiezingen.
- C. Artikel 24 wordt gewijzigd als volgt:
1. Voor de verkiezingen van de leden van De Nationale Assemblee wordt Suriname verdeeld in kiesregio's en kiesdistricten.
 2. Er zijn 6 (zes) kiesregio's die over de verkiezingen van 2025 als volgt zijn samengesteld uit de District ressorten:
 - a. Kiesregio 1: 8 zetels
 - b. Kiesregio 2: 9 zetels
 - c. Kiesregio 3: 8 zetels
 - d. Kiesregio 1: 6 zetels
 - e. Kiesregio 2: 4 zetels
 - f. Kiesregio 3: 6 zetels
 3. Indien de migratiecijfers een afname of een toename van het populatie aantal in een districtsressort 10% of meer inwoners heeft plaatsgevonden, dan zal de samenstelling van de relevante kiesregio's dienen te worden aangepast, zodat het democratisch gehalte van de verkiezingen in stand blijft.
 4. Voor de verkiezing van de leden van de Ressortraden worden de districten in ressorten verdeeld, waarvan de grenzen bij afzonderlijke wet worden vastgesteld.
- D. Artikel 26 wordt gewijzigd als volgt:
1. Voor de verkiezing van de vertegenwoordigers van de kiesregio's in De Nationale Assemblee wordt voor elke regio een hoofdstembureau ingesteld.
 2.
 - a. De voorzitter van het hoofdstembureau van een kiesregio is een daartoe benoemde election officer en is niet de Districtscommissaris van een district.
 - b. Het hoofdstembureau bestaat uit vijf leden, waarvan één voorzitter en één waarnemend voorzitter en drie leden. Elk hoofdstembureau bestaat uit vertegenwoordigers van diverse politieke partijen die zitting hebben in De Nationale Assemblee. De samenstelling van het hoofdstembureau is evenwichtig hetgeen betekent dat er geen meerderheid van één partij mogelijk is.
 - c. Het is niet mogelijk dat personen van beide hoofdstembureau's tegelijkertijd lid zijn.
 3. Voor de verkiezing van de vertegenwoordigers van de districten in De Nationale Assemblee alsmede voor die van de leden van de Ressortraden wordt voor elk district een hoofdstembureau ingesteld.

4. Het hoofdstembureau van het kiesdistrict bestaat uit vijf leden, waarvan één voorzitter, één waarnemend voorzitter en drie leden.
 5. De voorzitter van het hoofdstembureau van een district is de Districtscommissaris van het district.
 6. De voorzitter en de leden van de hoofdstembureau's van de kiesregio's en kiesdistricten worden door de President van de Republiek Suriname benoemd en ontslagen.
 7. De voorzitter wijst uit de leden een secretaris van het hoofdstembureau aan.
- E. Artikel 38 lid 1 wordt vervangen door:
Op de dag der kandidaatstelling voor de verkiezing van leden voor De Nationale Assemblée kunnen bij de hoofdstembureau's van de kiesregio en het district van des voormiddags 08.00 uur tot des namiddags 15.00 uur lijsten van kandidaten worden ingeleverd.
- F. Artikel 42 wordt vervangen door:
 1. Voor elke kiesregio en kiesdistrict wordt een kandidatenlijst ingediend bij de respectievelijke hoofdstembureau's.
 2.
 - a. Op de kandidatenlijst bestemd voor de kandidaten van de kiesregio mogen niet meer kandidaten worden geplaatst dan het aantal zetels dat de kiesregio toekomt.
 - b. Op de kandidatenlijst bestemd voor de kandidaten van het kiesdistrict mogen er niet meer dan twee kandidaten worden geplaatst.
 3. Op de in de leden 1 en 2 bedoelde lijst kunnen ten hoogste vijf kandidatenplaatsvervanger worden geplaatst. Hun rangorde op de lijst wordt bepaald door de plaats, die zij op de kandidatenlijst innemen.
- G. Artikel 87 lid 1 wordt vervangen door:
De stemming voor De Nationale Assemblée dan wel voor de Ressortraden geschiedt in elke kiesregio, kiesdistrict en in elk ressort uitsluitend over de kandidaten wier namen voorkomen op de onderscheidene geldig verklaarde kandidatenlijsten.
- H. Artikel 107 lid 4 wordt vervangen door:
Het stembureau zendt onmiddellijk op de spoedigste wijze bericht van schorsing aan:
 - a. de President;
 - b. het Centraal Hoofdstembureau;
 - c. het hoofdstembureau in het kiesdistrict;
 - d. het hoofdstembureau van de kiesregio.
- I. Artikel 122 lid 4 wordt vervangen door:
Het proces-verbaal der stemming wordt door alle leden van het stembureau ondertekend en met de verzegelde pakken, bedoeld in artikel 107 lid 1 en 115 lid 2 ten spoedigste door de voorzitter, overgebracht naar de voorzitter van het hoofdstembureau van de kiesregio ingeval van de stemming op de kandidaten van De Nationale Assemblée en naar de

voorzitter van het hoofstembureau van het kiesdistrict ingeval van de stemming op De Nationale Assemblee kandidaten van het kiesdistrict en de ressortraadsleden.

- J. Artikel 137 lid 1 wordt vervangen door:
De voorzitter van het hoofstembureau van het betrokken kiesdistrict en van de kiesregio geeft onmiddellijk kennis aan de President van de Republiek Suriname, het Onafhankelijk Kiesbureau, het Centraal Hoofstembureau wanneer een gekozene zijn verkiezing heeft aanvaard.

ARTIKEL II

1. Deze wet wordt in het Staatsblad van de Republiek Suriname afgekondigd.
2. Zij treedt inwerking met ingang van de dag volgende op die van haar afkondiging.
3. De Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van deze wet.

Gegeven te Paramaribo, de

CHANDRIKAPERSAD SANTOKHI

**WET van,
houdende nadere wijziging van de
Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62,
geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals
laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55)**

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ALGEMENE TOELICHTING

Bij verzoekschrift van 7 maart 2022 heeft mr. Serena Muntslag-Essed in de hoedanigheid van advocaat bij het Hof van Justitie ex. artikel 12 lid 4 sub d van de Wet Constitutioneel Hof het verzoek ingediend bij het Constitutioneel Hof om de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling te toetsen aan artikel 8 jo. 55 jo. 61 Grondwet en of artikel 25 jo. 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten en of artikel 1 jo. 23 jo. 24 van het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens en of artikel 7 jo. 21 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.¹

Verzoekster geeft ondermeer aan “dat ten aanzien van voornoemde Kiesregeling het géén betoog behoeft dat het huidige kiesstelsel leidt tot ongelijkheid, omdat een stem in Coronie bijkans twaalfmaal meer electoraal gewicht heeft in vergelijking met een stem in Wanica. Er zijn fundamentele democratische rechten van een meerderheid van de kiezers in het geding. De hoofdoorzaak van de onrechtmatigheid van het kiesstelsel is de wijze van zetelverdeling, hetgeen is opgenomen in artikel 9 jo. 24 Kiesregeling. Gelet op de ongelijke resultaten van verkiezingen is het de vraag of de Kiesregeling wel voldoet aan de grondwettelijke en verdragsrechtelijke eisen die worden gesteld aan een kiesstelsel.”

Het Constitutioneel Hof heeft op 5 augustus 2022 een besluit op voormeld verzoekschrift gedaan, waarbij de criteria en de overwegingen van het Constitutioneel Hof als volgt zijn.

1. De soevereine wil van het volk is conform artikel 55 Grondwet, als gevolg van de zetelverdeling ingevolge artikel 9 jo. 24 van de Kiesregeling niet terug te vinden in de verkiezingsuitslag nu met name het gewicht van de zetels per district significante verschillen vertonen. De uitkomst van de verkiezingen brengt niet de soevereine wil van het volk tot uitdrukking, waarbij niet elke stem hetzelfde gewicht heeft bij de toekenning van de DNA zetels.
2. Bij de uitoefening van het kiesrecht vloeien dus geen gelijke uitkomsten voort in termen van gelijke uitgebrachte stemmen en de op grond daarvan te verkrijgen DNA zetels. De gevolgen van dit verschil in stemgewicht zijn nadrukkelijk zichtbaar bij een landelijke cummulatie van uitgebrachte stemmen op politieke partijen en door hun verkregen DNA zetels.
3. Dit verschil in stemgewicht per kiesdistrict is niet verenigbaar met artikel 55 Grondwet.
4. Volgens het Constitutioneel Hof is het verschil in stemgewicht, ingevolge de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling in strijd met het in artikel 8 Grondwet vervatte beginsel van gelijkheid en non-discriminatie.

¹ S.B. 2022 no. 85: Beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 17 augustus 2022 no. 12.899/22, houdende bekendmaking in het Staatsblad van de Republiek Suriname van de beslissing van het Constitutioneel Hof d.d. 05 augustus 2022.

5. Het gelijkheidsbeginsel vertaalt zich ook in het kiesrecht als een beginsel, waarbij elke burger niet alleen gelijk is bij het gebruik van dit recht (er is wel sprake van actief en passief kiesrecht) maar ook het gewicht van hun stem gelijk dient te zijn ten opzichte van elkaar in een kiesstelsel. Dat wil zeggen dat het recht van de ene burger om volksvertegenwoordigers te kiezen in een bepaald district even zwaar moet wegen ten opzichte van het recht van een andere burger die hetzelfde recht heeft in een ander district. Het one person, one vote, beginsel draagt het staatsrechtelijke principe uit dat personen een gelijke representatie hebben met betrekking tot het stemmen (gelijk gewicht). Het “*one person one vote*” beginsel is niet uitgewerkt in de Kiesregeling en volgens het Hof komt de soevereine wil van het volk niet tot uiting, zoals bedoeld in artikel 55 lid 1 Grondwet.
6. De artikelen 8 jo. 55 Grondwet dienen in samenhang met elkaar te worden gelezen en geïnterpreteerd. De uitkomst van de verkiezingen brengt niet de soevereine wil van het volk tot uitdrukking, omdat niet elke stem hetzelfde gewicht heeft bij de toekenning van de zetels. Hierdoor is er strijdigheid met het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod.
7. De uitkomst van de verkiezingen beantwoordt thans niet meer aan de maatschappelijke realiteit en als gevolg hiervan wordt de zetelverdeling ingevolge artikel 9 Kiesregeling, als discriminatoir ervaren.
8. Gelet op de verkiezingsuitslagen is er sprake geweest van disproportionaliteit in het democratisch stemrecht welke indruist tegen de grondwettelijk vastgelegde participatie en representativiteit.
9. Artikel 9 jo. 24 Kiesregeling is geen weerspiegeling van een gelijkwaardig kiesrecht, gezien het verschil in stemgewicht niet verenigbaar is met artikel 25 sub b van het IVBPR en artikel 23 lid 1 sub b AVR.M.
10. Het huidige kiesstelsel voldoet niet aan een rechtvaardig kiesstelsel, met name als het komt op de gelijkwaardigheid van de stemmen en daardoor de artikelen 9 jo. 24 Kiesregeling strijdig zijn met het beginsel van gelijkheid en van een gelijkwaardig kiesrecht zoals vervat in artikel 8 Grondwet, artikelen 25 sub b en 26 IVBPR en artikelen 23 lid 1 sub b en 24 AVR.M.
11. Thans moet worden gewerkt aan een rechtvaardig kiesstelsel conform de maatschappelijke realiteit met in achtneming van de Grondwet en Verdragen.

De beslissing van het Constitutioneel Hof van 05 augustus 2022 brengt mee dat de artikelen 9 en 24 van de Kiesregeling en artikel 61 van de Grondwet van de Republiek Suriname vanwege strijdigheid met het beginsel van gelijkheid en van een gelijkwaardig kiesrecht moeten worden gewijzigd, waarbij naar een rechtvaardig kiesstelsel moet worden overgegaan.

Bij de voorbereiding van deze wijzigingsartikelen is naar voren gekomen dat de overige artikelen van de Kiesregeling ook moesten worden meegenomen, zodat er geen discrepantie tussen de verschillende artikelen zal ontstaan.

B. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 8

In het huidige artikel 8 lid 1 worden de leden van De Nationale Assemblée *per district* gekozen voor een periode van vijf jaren.

Door de beslissing van het Constitutioneel Hof worden de leden van De Nationale Assemblée thans *per kiesdistrict of kiesregio* gekozen, aangezien het *one person one vote beginsel* niet is uitgewerkt in de Kiesregeling en volgens het Constitutioneel Hof komt de soevereine wil van het volk niet tot uiting, zoals bedoeld in artikel 55 lid 1 Grondwet.

Kiesstelsels dienen te beantwoorden aan de basisregels van het kiesrecht. Deze regels zijn ondermeer het gelijke gewicht van een ieders stem, regelmatige verkiezingen, geheime en vrije verkiezingen, goede en transparante controles op het stemproces.

Uitgangspunt van de jurisprudentie is dat het gelijkheidsbeginsel verlangt dat het kiesstelsel is gebaseerd op *het one-person, one-vote beginsel*. Dat vereist dat te goeder trouw een oprechte poging wordt ondernomen om de kiesdistricten zoveel mogelijk een gelijke bevolkingsomvang toe te kennen als uitvoerbaar is.

Daarbij is geen mathematische perfectie vereist. Kleine afwijkingen van de mathematische gelijkheid leveren op het eerste gezicht geen schending van het gelijkheidsbeginsel op en daarover hoeft geen verantwoording te worden afgelegd. Van een kleine afwijking is sprake als het verschil in bevolkingsomvang tussen het kleinste en het grootste district niet groter is dan 10%. In dat geval wordt uitgegaan van het vermoeden dat het kiesstelsel in overeenstemming is met het gelijkheidsbeginsel.

Het gelijkheidsbeginsel vertaalt zich ook in het kiesrecht als een beginsel waarbij elke burger niet alleen gelijk is bij het gebruik van dit recht (er is wel sprake van actief en passief kiesrecht) maar ook het gewicht van hun stem gelijk dient te zijn ten opzichte van elkaar in een kiesstelsel. Dat wil zeggen dat het recht van de ene burger om volksvertegenwoordigers te kiezen in een bepaald district even zwaar moet wegen ten opzichte van het recht van een andere burger die hetzelfde recht heeft in een ander district.

Het *one person, one vote beginsel* draagt het staatsrechtelijke principe uit dat personen een gelijke representatie hebben met betrekking tot het stemmen (gelijk gewicht).

Artikel 9

In het huidige artikel 9 is voor afvaardiging per district naar De Nationale Assemblee voor de districten een bepaalde zetelverdeling gemaakt,

Thans zal op twee wijzen de afvaardiging per kiesdistrict of kiesregio plaatsvinden en wel op basis van:

- a. landelijk evenredigheidsstelsel, waarbij elke kiesregio een vooraf bij staatsbesluit bepaald aantal vertegenwoordigers heeft (totaal 41 leden); en
- b. districten evenredigheidsstelsel, waarbij elk kiesdistrict 1 vertegenwoordiger in De Nationale Assemblee heeft (totaal 10 leden).

Artikel 24

In het huidige artikel 24 vallen de grenzen van de kiesdistricten samen met de geldende districtenindeling.

Vanwege de beslissing van het Constitutioneel Hof wordt Suriname thans verdeeld in kiesregio's en kiesdistricten, waarvan de vaststelling van de kiesregio's uiterlijk 1 jaar vóór elke verkiezing bij staatsbesluit plaatsvindt aan de hand van de migratiecijfers per districtsressort.

Hierbij zal de samenstelling van een kiesregio worden aangepast bij een afname of een toename van het populatieaantal in een districtsressort van 10% of meer inwoners.

Artikel 26

In het huidige artikel 26 wordt voor elk kiesdistrict een hoofdstembureau ingesteld, waarvan de voorzitter is de districtscommissaris van het district waar het hoofdstembureau is gevestigd.

Thans wordt de districtscommissaris van het district waar het hoofdstembureau is gevestigd niet meer tot voorzitter van een hoofdstembureau van een *kiesregio* benoemd, maar een daartoe door de President van de Republiek Suriname benoemde *election officer*.

Voor de kiesdistricten wordt wel een districtscommissaris van een district tot voorzitter van een hoofdstembureau door de President van de Republiek Suriname benoemd.

Artikelen 38 en 42

In het huidige artikel 38 kunnen op de dag der kandidaatstelling voor de verkiezing van leden voor De Nationale Assemblee bij het hoofdstembureau de lijsten van de kandidaten volgens een bepaalde tijd worden ingeleverd.

Vanwege de nieuwe interpretatie van het *one person, one vote beginsel* zal de indiening van de kandidatenlijsten thans geschieden bij de hoofdstembureau's van de kiesregio en het kiesdistrict en wel volgens een bepaald aantal zetels in het betreffend(e) kiesregio/kiesdistrict.

Artikel 87

In het huidige artikel 87 geschiedt voor de stemming voor De Nationale Assemblee dan wel voor de Ressortraden in elk kiesdistrict en in elk ressort uitsluitend over de kandidaten wier namen voorkomen op de onderscheidene geldig verklaarde kandidatenlijsten.

Thans zal dit plaatsvinden in elke kiesregio, kiesdistrict en ressort.

Artikel 107

In artikel 107 lid 4d is het hoofdstembureau van de kiesregio toegevoegd, waarnaar het stembureau een bericht van schorsing moet zenden.

Artikel 122 lid 4 en artikel 137 lid 1

Deze artikelen spreken voor zichzelf.

Paramaribo,

CHANDRIKAPERSAD SANTOKHI